

Syczewski, Tadeusz

Kult świętych oraz obrazów świętych i relikwii w obowiązującym prawodawstwie Kościoła łacińskiego

Rocznik Teologii Katolickiej 7, 144-152

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Tadeusz Syczewski

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

KULT ŚWIĘTYCH ORAZ OBRAZÓW ŚWIĘTYCH I RELIKWII W OBOWIĄZUJĄCYM PRAWODAWSTWIE KOŚCIOŁA ŁACIŃSKIEGO

CULT OF SAINTS, THEIR IMAGES AND RELICS THROUGH LEGAL REGULATIONS OF THE LATIN CHURCH

The article is divided into three parts. The first of them weighs the problem of cults of saints and blessed people who were beatified or canonized by the authority of the Church (Canon Law 1983, 1187). The Church recommends the person of the Blessed Virgin Mary as a special object of veneration and supports the authentic cult of other saints serving as intercessors or role models for the faithful (Canon Law 1983, 1186).

The second part of the paper focuses on the cult of holy images. Veneration of holy images is a fundamental form of cult reserved for Jesus Christ and, in a different way, also saints. The Latin Church supports the practice of installing holy images in churches to be worshipped by the faithful (Canon Law 1983, 1188).

The cult of relics is discussed in the final section. Traditionally, the Church venerates its saints and respects their authentic relics. They are parts of their bodies or their belongings. To become the object of veneration, a relic should have a certificate of authenticity.

Wstęp

Kult świętych, a szczególnie męczenników, jest najpopularniejszą prastarą praktyką kościelną tak na Wschodzie, jak i na Zachodzie, potwierdzoną również w *Piśmie Świętym* (por. Dz 7, 57-60; Ap 6, 9-11; 7, 9-17). Kościół zawsze oddawał w różny sposób cześć świętym, a kiedy trzeba było – szczególnie w okresie re-

formacji – bronił tego kultu, podając jego podstawy teologiczne, wypływające z głębokiej wiary Kościoła¹, a także nieustannie podkreślał w swoim nauczaniu wielką rolę przykładu świętych w dawaniu świadectwa Chrystusowi.

W *Konstytucji o liturgii świętej* jasno przedstawiona jest nauka Kościoła na temat kultu oddawanego błogosławionym i świętym: „Kościół rozmieścił także w ciągu roku wspomnienia męczenników oraz innych świętych, którzy dzięki wielorakiej łasce Bożej doszli do doskonałości, a osiągnąwszy już wieczne zbawienie, wyśpiewują Bogu w niebie doskonałą chwałę i wstawiają się za nami. W dniu ich narodzin dla nieba Kościół głosi misterium paschalne w świętych, którzy z Chrystusem współcierpieli i zostali z Nim współuwielbieni, przedstawia ich wiernym jako przykład, pociągając wszystkich przez Chrystusa, a przez ich zasługi wyjednywa Boże dobrodziejstwa”².

Kościół wzywa wiernych również do oddawania czci świętym obrazom, aby mogli zgłębiać tajemnicę chwały Bożej, która zajaśniała na obliczu Syna Bożego, a która z kolei odbija się w Jego świętych, i aby w ten sposób sami upodobniali się do Pana (por. Ef 5, 8)³. Ojcowie Kościoła w tajemnicy Chrystusa widzieli obraz niewidzialnego Boga (por. Kol 1, 15) i podstawę czci oddawanej świętym wizerunkom. *Katechizm Kościoła Katolickiego* głosi, że „Wcielenie Syna Bożego zapoczątkowało ową «ekonomię» obrazów”⁴.

Kult relikwii, wychodząc z podobnych założeń, daje wiernym możliwość wręcz fizycznego „dotknięcia” świętości, którą zachowane szczątki przypominają.

1. Kult świętych

Kult świętych wypływa z prawdy o tajemnicy Świętych Obcowania. Wspólnota łaski, która jest już udziałem zbawionych, w jakimś stopniu udziela się także członkom Kościoła pielgrzymującego na ziemi. Ta szczególna więź znajduje swoje odbicie w świadomości wiernych, iż dusze zbawionych, będąc w niebie, mogą skuteczniej niż na ziemi współdziałać z naszym zbawieniem. Tradycyjną formę kultu świętych określa się zasadniczo w dwóch terminach: naśladowanie (imitatio), czczenie (veneratio). Na tym oparta jest również prawda dogmatyczna o czci relatywnej, należnej kultowi ich ziemskich relikwii⁵.

Papież Leon XIII w Encyklice *Mirae Caritatis* pisze: „Jest bowiem pewnością wiary, że jakkolwiek tylko samemu Bogu należy składać czcigodną Ofiarę, to

¹ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, Poznań 2003, nr 208.

² *Konstytucja o liturgii świętej*, nr 104.

³ *Obrzędy Błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1994, t. II, nr 985, s. 83.

⁴ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1159.

⁵ *ABC teologii dogmatycznej. Notatki z wykładów Ks. prof. R. E. Rogowskiego*, oprac. S. J. Stasiak, R. Zawila, A. Małachowski, Wrocław 1999, s. 350.

jednak można ją również sprawować ku czci świętych, królujących z Bogiem, dla zjednania sobie ich wstawiennictwa, gdyż Bóg już ich ukoronował swoją chwałą⁶.

Naśladowanie świętych widoczne jest w tekstach liturgicznych Kościoła. Szczególnie zauważamy to w uroczystości Wszystkich Świętych w Kolekcje, w Modlitwie nad darami, jak i w Modlitwie po Komunii⁷ oraz w prefacji⁸. W tekstach tych oddaje się cześć wszystkim, którzy już weszli do chwały niebieskiej. Modlitwy te przypominają także prawdę o naszej wspólnocie ze świętymi, którzy otaczają nas opieką i wstawiają się za nami u Boga: „Wszechmogący, wieczny Boże, Ty pozwalasz nam w jednej uroczystości czcić zasługi wszystkich Świętych, prosimy Cię, abyś dzięki wstawiennictwu tak wielu orędowników, hojnie udzielił nam upragnionego przebaczenia”⁹.

Kodeks Prawa Kanonicznego Jana Pawła II z 1983 roku¹⁰ stwierdza, że kult świętych ma wielkie znaczenie dla ożywienia świętości Ludu Bożego i usilnie zaleca wiernym, by otoczyli szczególną i synowską czcią Najświętszą Maryję, zawsze Dziewicę, Matkę Bożą, którą Chrystus ustanowił Matką wszystkich ludzi, ponadto popiera prawdziwy i autentyczny kult innych świętych, z których wierni biorą przykład, budują się oraz doznają pomocy dzięki ich wstawiennictwu¹¹.

Kodeks Prawa Kanonicznego na temat kultu świętych stwierdza, iż „Kult publiczny można oddawać tylko tym sługom Bożym, którzy autorytetem Kościoła zostali zaliczeni w poczet Świętych lub Błogosławionych”¹². Oddając cześć świętym, uwielbiamy Jezusa Chrystusa. Ich świętość jest uczestnictwem w naturze samego Boga, a źródłem ich świętości jest autentyczne naśladowanie Zbawiciela¹³.

Autorytatywne zaliczenie do grona świętych bądź błogosławionych dokonuje się na drodze specjalnego procesu kanonizacyjnego. Świętych można publicznie czcić wszędzie dopuszczonymi aktami kultu, zaś publiczny kult błogosławionych podlega ograniczeniom¹⁴.

Celem kultu świętych jest uwielbienie Boga w Trójcy Jedynego oraz uświęcenie człowieka przez życie zgodne z Bożym Prawem oraz przez autentyczne naśladowanie cnót świętych czy błogosławionych¹⁵.

⁶ Papież Leon XIII, Encyklika *Mirae Caritatis*, 28 maja 1902, [w:] *Breviarium Fidei, Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, red. I. Bokwa, Poznań 2007, nr 207, s. 315, nr 810.

⁷ *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. 220’.

⁸ *Prefacja nr 69*, [w:] *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, dz. cyt., s. 86*.

⁹ *Kolekta na Uroczystość Wszystkich Świętych*, [w:] *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, op. cit., s. 220’.

¹⁰ *Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, Poznań 1984, kan. 1186-1190.

¹¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 1186; zob. T. Pawluk, *Prawo Kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II, *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, Olsztyn 2002, s. 403.

¹² *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 1187.

¹³ T. Pawluk, op. cit., s. 403.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, nr 212.

Drugi Sobór Watykański w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele* podkreśla, że prawdziwy kult świętych polega nie tyle na częstym powtarzaniu aktów zewnętrznych, ile raczej na nasileniu czynnej miłości, przez którą szukamy, dla większego dobra naszego oraz Kościoła, „zarówno przykładu w życiu świętych, jak i uczestnictwa w ich wspólnotach oraz pomocy w ich wstawiennictwie”¹⁶. W tej dziedzinie wielką rolę do spełnienia ma dobrze prowadzona katecheza dzieci, młodzieży, a także dorosłych. Również podczas przepowiadania w czasie celebracji liturgicznych z okazji uroczystości, świąt czy wspomnień poszczególnych świętych czy błogosławionych można ukazywać drogę tych osób do świętości.

2. Kult obrazów świętych

Kodeks Prawa Kanonicznego mówi, iż „Należy zachować praktykę umieszczania w kościołach świętych obrazów, by doznawały czci ze strony wiernych; jednakże mają być umieszczane w umiarkowanej liczbie i z zachowaniem właściwego porządku, aby nie wywoływały zdziwienia u wiernych i nie dawały okazji do niewłaściwej pobożności”¹⁷.

Przez obrazy święte należy rozumieć obrazy malowane na płótnie, umieszczone w kościele w celu oddawania przez wiernych czci ze względu na przedstawiony na nich wizerunek święty. Do obrazów świętych nie należy z zasady zaliczać malowideł naściennych czy witraży, ponieważ na ogół służą one bardziej do przyozdabiania kościoła niż do kultu¹⁸.

Należy otaczać należytą czcią obrazy Jezusa Chrystusa, Matki Najświętszej oraz świętych nie z tej racji, iż zawarta jest w nich jakaś boska moc, lecz dlatego, ponieważ szacunek, który im okazujemy, odnosi się do pierwowzorów, które one przedstawiają. Przez te wizerunki, które przedstawiają świętych, a przed którymi odślaniamy i pochylamy głowy, wielbimy Zbawiciela i czcimy świętych, których podobieństwo one wyrażają¹⁹.

Na temat umieszczania w kościołach wizerunków świętych celem oddawania im należnej czci wypowiedział się także Drugi Sobór Watykański w *Konstytucji o liturgii świętej*, przypominając, iż ma to być czynione „w umiarkowanej ilości i we właściwym porządku, aby nie wzbudzały uwielbienia w chrześcijańskim ludzie i nie sprzyjały wypaczeniu pobożności”²⁰.

W pedagogii Kościoła ikonografia odgrywa ważną rolę: konkretyzuje uczucia religijne, wyzwala bogactwo przeżyć, ułatwia także dążenie do doskonałości. Istotne znaczenie mają w tym względzie także przesłanki dogmatyczne²¹.

¹⁶ *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, nr 51.

¹⁷ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 1188.

¹⁸ T. Pawluk, op. cit., s. 404.

¹⁹ *ABC teologii dogmatycznej*, op. cit., s. 351.

²⁰ *Konstytucja o liturgii świętej*, nr 125.

²¹ *ABC teologii dogmatycznej*, op. cit., s. 352.

Drugi Sobór Nicejski, odpowiadając na herezję ikonoklazmu, w swoich dokumentach również zachęca do oddawania pokłonu i czci obrazom, przypominając jednocześnie, iż prawdziwa cześć należy się tylko Bogu. Obrazy przedstawiające Zbawiciela oraz świętych nie tylko przywołują ich na pamięć wiernym, ale również w pewien sposób stawiają im ich przed oczy: „Im częściej bowiem (wierni) spoglądają na ich obrazowe przedstawienie, tym bardziej także zachęcają do wspomniania i umiłowania pierwowzorów, do oddawania im czci i pokłonu, nie do prawdziwej adoracji według naszej wiary, która należy się tylko Bożej Naturze, a w który to sposób wizerunkowi drogocennego i ożywiającego Krzyża, świętym Ewangeliom i pozostałym poświęconym Bogu świętym przedmiotom przynosi się na ich cześć kadzidło i światła, jak to było pobożnym zwyczajem u przodków: «Cześć bowiem obrazu przechodzi na pierwowzór» (Bazyli Wielki, *O Duchu Świętym*, 18, 45: PG 32, 149 C), a kto czci obraz, czci w nim hipostazę przedstawionego”²².

Drugi Sobór Nicejski bronił czci świętych wizerunków, grożąc obrazoburcom nawet wykluczeniem ze wspólnoty Kościoła: „Jeśli ktoś nie dopuszcza objaśnień Ewangelii z pomocą obrazów, ten niech będzie obłożony anatamą. Jeśli ktoś nie pozdrawia tych obrazów, które odnoszą się do imienia Pana i Jego świętych, ten niech będzie obłożony anatamą”²³.

Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii mówi, że cześć dla świętych wizerunków, do których należy zaliczyć obrazy, figury, płaskorzeźby bądź inne przedstawienia świętych, poza ich przeznaczeniem do celów liturgicznych, ma także walor pobożności ludowej²⁴. Wierni oddają cześć Bogu przed nimi w kościołach, kaplicach, a także we własnych domach i przy przydrożnych kapliczkach – śpiewając Litanię Loretańską ku czci Najświętszej Maryi Panny, odmawiając różaniec w październiku, zatrzymując się przy poszczególnych stacjach podczas procesji Bożego Ciała, przy poświęceniu pól, wyprowadzaniu ciała zmarłego, czy przy innych okazjach, np. w dniach świąt patronów miast, wiosek czy regionu. Często wierni ozdabiają je kwiatami, światłami, a nawet drogimi kamieniami. Z zasady poza kościołem wizerunki świętych umieszczane są w specjalnie budowanych kapliczkach. Wizerunki świętych noszone są także w procesjach.

Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii stwierdza wyraźnie, iż „cześć dla świętych wizerunków, jeśli nie pochodzi z jasnej wizji teologicznej, może prowadzić do dewiacji”²⁵. Stąd ważne zadanie w tej dziedzinie stoi głównie przed duszpasterzami, aby przy różnych okazjach przekazywali wiernym jasną

²² II Sobór Nicejski, 787, *Definicja o świętych obrazach*, *Breviarium Fidei*, Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła, red. I. Bokwa, Poznań 2007, nr 207, s. 118-119.

²³ II Sobór Nicejski, 787, *Definicja o świętych obrazach*, nr 209, s. 120.

²⁴ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, nr 239.

²⁵ Tamże.

naukę Kościoła, potwierdzoną przez sobory i umieszczoną w licznych dokumentach²⁶.

Istota świętych wizerunków tkwi w tym, że należą one zarówno do dziedziny świętych znaków, jak również i do dziedziny sztuki: „Obrazy wykonane z najwyższym artyzmem i odznaczające się religijną szlachetnością, są jakby odbłaskiem piękna, które od Boga pochodzi i do Niego zbliża”²⁷.

Kiedy nowy obraz bądź jakiś inny wizerunek święty ma być przeznaczony do publicznej czci wiernych, a szczególnie kiedy ma być umieszczony w kościele lub kaplicy na naczelnym miejscu, wypada, aby został pobłogosławiony specjalnym obrzędem w myśl przepisów liturgicznych. Obrzędu tego nie stosuje się podczas Mszy Świętej²⁸.

Według *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 roku obrazy wartościowe, czyli stare, wyróżniające się artyzmem bądź doznawanym kultem, umieszczane w kościołach lub kaplicach dla odbierania czci ze strony wiernych, jeśli wymagają renowacji, winny być zawsze odnawiane na podstawie pisemnego zezwolenia biskupa diecezjalnego, który przed jego udzieleniem winien zasięgnąć zdania biegłych w tej sprawie²⁹.

3. Kult relikwii

Kult relikwii świętych wypływa przede wszystkim z ogólnych założeń kultu czci świętych. Jako argumentację tego kultu podaje się, iż szczątki te w różnej postaci i formie należały do członków Kościoła, tworzyły świątynię Ducha Świętego i stanowią zapowiedź zmartwychwstania ciał na Sądzie Ostatecznym. Kościół w ten sposób przekazuje wzory ludzi, którzy osiągnęli świętość i każe je czcić nie tyle z racji przyrodzonych, ile przede wszystkim z motywów nadprzyrodzonych³⁰.

Drugi Sobór Watykański w *Konstytucji o liturgii świętej* przypomina, iż „Zgodnie z tradycją Kościół oddaje cześć świętym oraz otacza szacunkiem ich autentyczne relikwie i wizerunki. Uroczystości świętych głoszą cuda Chrystusa w Jego sługach, a wiernym podają przykłady do naśladowania”³¹.

Przez święte relikwie należy rozumieć ciało bądź części ciała świętego lub błogosławionego³². Relikwiami są także przedmioty należące do świętych,

²⁶ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1159-1162.

²⁷ *Obrzędy Błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1994, t. II, nr 985, s. 83.

²⁸ *Konstytucja o liturgii świętej*, nr 125, zob. *Obrzędy Błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, op. cit., nr 986, s. 84. *Obrzęd błogosławieństwa obrazów przeznaczonych do publicznej czci wiernych*, nr 990-1031.

²⁹ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 1189; zob. T. Pawluk, op. cit., s. 404.

³⁰ *ABC teologii dogmatycznej*, op. cit., s. 351.

³¹ *Konstytucja o liturgii świętej*, nr 111.

³² T. Pawluk, op. cit., s. 404.

sprzęty, ubrania, rękopisy, jak również przedmioty otarte o ich ciała bądź o ich groby, oleje, lniane płótna, a także czczone ich wizerunki³³.

Relikwie, aby mogły stać się przedmiotem kultu ze strony wiernych, muszą być autentyczne. Dokument autentyczności relikwii wystawia biskup danego miejsca. Natomiast relikwie starożytne, choćby nie miały dokumentu stwierdzającego ich autentyczność, należy pozostawić w takiej czci, jakiej dotychczas doznawały, chyba że byłaby pewność co do ich nieprawdziwości³⁴.

Kodeks Prawa Kanonicznego zabrania jakiegokolwiek handlu relikwiami: „Nie godzi się sprzedawać relikwii”³⁵.

Relikwie znaczne oraz inne, które doznają wielkiej czci ze strony ludu, nie mogą w żaden sposób być w jakikolwiek sposób ważnie alienowane bądź na stałe przenoszone bez wyraźnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej³⁶. Pod pojęciem *relikwie znaczne* rozumie się np. całe ciało, głowę, ramię, przedramię, serce, rękę, gołeń. Tego rodzaju relikwie, jeśli doznają szczególnej czci, nie mogą stać się własnością innych ani zmienić na stałe swojego umiejscowienia. Alienacja tego typu relikwii bądź przeniesienie ich na inne miejsce ma się odbyć za zgodą Stolicy Apostolskiej. To odnosi się również do obrazów, które w jakimś kościele doznają szczególnego kultu ze strony wiernych³⁷.

Odnowiony Mszał Rzymski także potwierdza wielką wartość relikwii: „Należy zachować zwyczaj składania pod ołtarzem poświęconym relikwii świętych, chociażby nie byli męczennikami. Należy się jednak zatroszczyć o stwierdzenie autentyczności tych relikwii”³⁸.

Relikwie umieszczone pod ołtarzem mają swoją głęboką wymowę teologiczną. Wskazują przede wszystkim na to, że ofiara członków Ciała Chrystusa bierze początek i znaczenie z ofiary Głowy tego Ciała³⁹, jak również są symbolicznym wyrazem wspólnoty całego Kościoła w jedynej Ofierze Chrystusa, Kościoła powołanego do dawania świadectwa⁴⁰. Przy umieszczaniu relikwii w ołtarzu należy pamiętać o następujących zasadach: składane relikwie mają być takiej wielkości, by można było się upewnić, że są częściami ciała ludzkiego; należy dbać o autentyczność relikwii – nie wolno składać relikwii niepewnego pochodzenia; szkatuły z relikwiami należy umieszczać pod mensą ołtarza, nigdy nad ołtarzem ani w mensie ołtarza⁴¹.

³³ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, nr 236.

³⁴ T. Pawluk, op. cit., s. 405.

³⁵ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 1190.

³⁶ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 1190; zob. T. Pawluk, op. cit., s. 405.

³⁷ T. Pawluk, op. cit., s. 405

³⁸ *Mszał Rzymski*, op. cit., nr 266.

³⁹ Pontyfikał Rzymski, *Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*, Katowice 2001, rozdz. IV, Wprowadzenie, 5, s. 118; *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, nr 237.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ *Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*, Katowice 2001, rozdz. II, Wprowadzenie, 5, s. 27.

Różne są formy oddawania czci relikwiom. Do najbardziej jednak znanych i stosowanych powszechnie w Kościele form czci należą: ucałowanie relikwii, przyozdabianie ich światłami, kwiatami, udzielanie nimi błogosławieństwa, noszenie ich w procesji, zanoszenie do chorych. Nie wolno ustawiać relikwii na ołtarzu, ponieważ jest on zarezerwowany do sprawowania Najświętszej Ofiary⁴².

Zakończenie

Wzajemny wpływ liturgii i pobożności ludowej jest szczególnie zauważalny w różnorodnych formach kultu świętych i błogosławionych⁴³. Obchód ku czci świętego winien być starannie przygotowany, zgodnie z obowiązującymi przepisami Kościoła. Ze strony duszpasterskiej wymaga to właściwego, gruntownego przedstawienia osoby świętego czy błogosławionego. Dokumenty Kościoła przypominają, że nie należy się skupiać na elementach legendarnych, związanych z życiem świętego, czy też ukazywaniu jego mocy cudotwórczych, ile raczej trzeba podkreślić znaczenie jego chrześcijańskiej osobowości, istoty jego świętości, skuteczności świadectwa życia, osobistego charyzmatu⁴⁴.

Kościół poprzez procesy kanonizacyjne czy beatyfikacyjne poszczególnych świętych stawia nam za przykład heroiczność ich cnót oraz zachęca do godnego ich naśladowania⁴⁵.

Cześć świętych wizerunków należy do fundamentalnych i wzniosłych form kultu przysługującego Chrystusowi, a w inny sposób również świętym⁴⁶. Zadaniem świętego obrazu bądź wizerunku nie jest dostarczanie tylko wrażeń estetycznych, ale przede wszystkim wprowadzenie w tajemnicę samego Boga.

Kościół zawsze odrzucał obrazy niezgodne z wiarą lub takie, które mogłyby wprowadzać wiernych w błąd. *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii* zauważa, iż niektóre ze świętych wizerunków są przykładami bardziej humanizmu antropocentrycznego niż wyrazami prawdziwej duchowości. Jednak pobożność ludowa docenia i takie wizerunki, widząc w nich wartość nie tylko artystyczną, ale także i duchową, gdyż reprezentują one specyficzną kulturę, przedstawiają realistyczne postacie, łatwe do rozpoznania, ukazują najważniejsze momenty życia ludzkiego, np. narodziny, ból, zaślubiny, pracę czy śmierć⁴⁷. Kult obrazów

⁴² *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, nr 237; *Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*, Katowice 2001, rozdz. II, Wprowadzenie, 5c, s. 27.

⁴³ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, nr 226.

⁴⁴ *Tamże*, nr 231.

⁴⁵ *Tamże*, nr 211; R. Jodko, *Święci i błogosławienia w pobożności ludowej*, [w:] *Liturgia i pobożność ludowa*, red. W. Nowak, Olsztyn 2003, s. 214.

⁴⁶ *Konstytucja o liturgii świętej*, nr 111.

⁴⁷ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, nr 243.

świętych nawiązuje do naturalnych skłonności człowieka, które każą serdeczną czcią otaczać wizerunki bliskich, znanych i drogich nam osób⁴⁸.

Należy dbać o autentyczność relikwii, a niepewne pochodzenie powinno wykluczyć je z oddawania czci. Winno się zapobiegać przesadnemu dzieleniu relikwii⁴⁹. Wiernym należy przypominać o tym, iż nie wolno ich „kolekcjonować”. Nie wolno dopuszczać do handlu relikwiami oraz wszelkich zabobonnych praktyk⁵⁰. Mają one służyć pogłębianiu wiary i osiągnięciu zbawienia.

⁴⁸ *ABC teologii dogmatycznej*, op. cit., s. 351.

⁴⁹ *Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*, op. cit., rozdz. II, Wprowadzenie, 5, s. 27.

⁵⁰ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, nr 237; *Kodeks Prawa Kanonicznego*, kan. 1190.